

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Τμήμα Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών

«Χρόνος Μηδέν»
Πτυχιακή Εργασία

Στέλλα-Αλεξάνδρα Αλεξοπούλου

A.M. 51815101

Επιβλέπουσα: Αναστασία Μαρκίδου, Αναπλ. Καθηγήτρια

Φεβρουάριος, 2021

Εξεταστική Επιτροπή

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΑΡΚΙΔΟΥ

ΚΑΤΣΑΪΤΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΒΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Στέλλα Αλεξάνδρα Αλεξοπούλου, του Ιωάννη, με αριθμό μητρώου 51815101, φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού, του Τμήματος Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών., δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα
Στέλλα Αλεξάνδρα Αλεξοπούλου

Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι είμαι κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της εργασίας και πως το ψηφιακό τεκμήριο που καταθέτω αποτελεί την τελική και εγκεκριμένη από την εξεταστική επιτροπή μορφή της. Παραχωρώ στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής το μη-αποκλειστικό δικαίωμα δημοσίευσης και διάθεσης της ψηφιακής μορφής της εργασίας μου εντός και εκτός του δικτύου του, μέσω του Ιδρυματικού Αποθετηρίου, με την προϋπόθεση ότι διατίθεται με την άδεια που έχω επιλέξει κατά την ηλεκτρονική κατάθεση. Η Βιβλιοθήκη δεν ασκεί κανενός είδους επιμέλεια στο περιεχόμενο της εργασίας μου και ως δημιουργός αναλαμβάνω πλήρως την ευθύνη του περιεχομένου της.

Ο/Η Δηλών/ούσα
Στέλλα Αλεξάνδρα Αλεξοπούλου

Περιεχόμενα

Περίληψη	Σελ. 4
Εισαγωγή	Σελ. 6
Κυρίως Μέρος	Σελ. 6
1. Ψυχολογική Προσέγγιση	Σελ. 6
2. Ζωγραφική Προσέγγιση	Σελ. 9
2.1. David Caspar Fredrich	Σελ. 9
2.2. John Constable	Σελ. 16
2.3. Anselm Kiefer	Σελ. 18
2.4. Giorgio De Chirico	Σελ. 19
3. Φωτογραφική Προσέγγιση	Σελ. 21
3.1. Elina Bortherus	Σελ. 21
3.2. Anni Leppälä	Σελ. 37
3.3. Kalle Kataila	Σελ. 39
3.4. Janne Lehtinen	Σελ. 43
3.5. Alec Soth	Σελ. 45
3.6. Gregory Crewdson	Σελ. 48
Συμπεράσματα	Σελ. 50
Βιβλιογραφία	Σελ. 52
Παράρτημα Εικόνων	Σελ. 54

Περίληψη

Στα πλαίσια της εργασίας αυτής θα εξεταστεί η σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον και με το χρόνο. Πώς δηλαδή αυτές οι τρεις έννοιες συνδέονται μεταξύ τους. Η εξέταση αυτή ξεκινά πρώτα μέσα από την επιστήμη της ψυχολογίας. Μελετώντας ψυχολογικές έρευνες, αναζητείται η επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος στην ανθρώπινη ψυχολογία. Επίσης διερευνάται πώς ο χρόνος συνδυάζεται με αυτές τις δύο έννοιες. Στη συνέχεια, η προσέγγιση γίνεται μέσα από την τέχνη της ζωγραφικής. Το σημείο εστίασης βρίσκεται στην εποχή του ρομαντισμού όταν ζωγράφοι όπως ο Γερμανός Caspar David Friedrich εστίασαν αποκλειστικά στη σχέση αυτή και στην ευρύτερη σημασία της για την κοινωνία. Θα εξεταστούν και νεότεροι ζωγράφοι που έχουν επηρεαστεί από τον Friedrich όπως ο Anselm Kiefer. Τέλος η προσέγγιση του θέματος γίνεται μέσα από την εξέταση του φωτογραφικού πεδίου του 21^{ου} αιώνα και φωτογράφων κυρίως από την Σκανδιναβία που έχουν επικεντρωθεί στο θέμα αυτό καθώς και κάποιων Αμερικανών φωτογράφων που είχαν οι ίδιοι προσωπικά βιώματα με το φυσικό τοπίο.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μελέτη αυτή είναι ότι ο άνθρωπος έχει μια γενετική σύνδεση με το φυσικό τοπίο. Η σύνδεση αυτή είναι γραμμένη στα γονίδια του. Κατά συνέπεια όταν ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή με τη φύση έρχεται σε επαφή με ένα πράγμα πολύ πιο μεγάλο από αυτόν. Μέσα σε αυτήν έρχεται σε επαφή με το θείο σύμφωνα με τον David Caspar Friedrich. Έρχεται σε επαφή επίσης με τον πραγματικό του εαυτό: με τις σκέψεις του, τις ανησυχίες του, τις ελπίδες του, τους φόβους του. Κατά συνέπεια οι εικόνες που βλέπουμε με τον άνθρωπο και το φυσικό τοπίο από τους διάφορους φωτογράφους είναι στην ουσία αντικατοπτρισμός του εσωτερικού τους κόσμου στον εξωτερικό φυσικό τοπίο.

Πώς όμως συνδέεται ο χρόνος στη σχέση αυτή; Ο άνθρωπος καθώς έρχεται σε επαφή με τον πραγματικό του εαυτό μέσα στη φύση, στην ουσία καταφέρνει και έρχεται σε επαφή με το παρόν του, με το παρελθόν του καθώς και με την ελπίδα του για το μέλλον. Με αυτό τον τρόπο κάνει ένα εσωτερικό ταξίδι στο χωρόχρονο. Ένα ταξίδι στο χρόνο μηδέν, στο σημείο που άρχισαν όλα για τον καθένα από εμάς.

"Time Zero" – English Summary

The title of this work is "Time Zero". This project examines the relationship that exists among nature, human behavior and time. This triangle is examined from various aspects. First, from a psychological point of view by examining different scientific researches on the subject. Furthermore, the art of painting is approached with the objective of uncovering the relationship among these three meanings. Painters from the Romantic era, that have focused their work on this particular subject are presented. Besides painting, contemporary photographers have been studied, photographers that refer to the human relationship to nature during different times in their personal life.

The main conclusions that come out of this research are the following:

Nature is genetically connected with the humans, due to the long co-existence of first generations of people with nature. Moreover, when people are exposed in early stage of their life to nature, this relationship is proven to be depicted in their psychology, coming out as behavior at a later stage in their life. Therefore, people have a primary connection with nature. In addition, nature affects their spirituality and their behavior by offering more self-esteem, focus, optimism, presence, generosity. Moving forward, when people are exposed to nature, time has a different meaning, passing by at a slower pace than when people are in the urban environment, when they are exposed to consumerism, advertising, media, technology, etc. Thus, the connection to nature offers a strong connection to the past, solid presence in the now and optimism for the future.

The same conclusions are created when examining the Romantic Painters and in particular the works of David Caspar Friedrich which is the pioneer of German romanticism movement. David Caspar Friedrich believed that the human beings are weak relative to nature, while there is a divine power in nature. Humans will find their salvation when in contact with nature. Inspired by Friedrich, contemporary photographers mainly Nordic ones, represent the human being very small when in nature, signifying that people will find their true selves in it. By being present in nature, it is as if we do a time travel to the past, to the present and the future. Travelling to "Time Zero" where life began for each of us individually.

Εισαγωγή

Σκοπός της πτυχιακής μου εργασίας είναι να εξετάσει τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό τοπίο και το χρόνο.

Θα προσπαθήσω λοιπόν στα πλαίσια αυτής της μελέτης να δώσω απαντήσεις στα εξής ερωτήματα.

1. Ποια είναι η σχέση του ανθρώπου με το φυσικό τοπίο;
2. Πώς η επαφή του με το φυσικό τοπίο επηρεάζει την ίδια την ψυχολογία του;
3. Πώς επηρεάζεται η αντίληψη του χρόνου όταν ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή με το φυσικό τοπίο;

Για να απαντηθούν τα ερωτήματα αυτά θα εξετάσω το θέμα αυτό από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

1. Θα εξεταστεί το θέμα από ψυχολογική πλευρά, δηλαδή τι έχουν πει σχετικά με αυτό γνωστοί ψυχολόγοι και ψυχολογικές έρευνες.
2. Θα προσεγγίσω επίσης το θέμα από την πλευρά της ζωγραφικής. Θα προσπαθήσω να δω πώς έχουν περιγράψει αυτό το θέμα διάσημοι ζωγράφοι και τι συμπεράσματα μπορούν να προκύψουν από τη μελέτη αυτή.
3. Στη συνέχεια το ίδιο θέμα θα εξεταστεί και από την πλευρά της φωτογραφίας, δηλαδή πώς έχουν προσεγγίσει το θέμα οι διάφοροι φωτογράφοι και τι έχουν πει γι' αυτό στις συνεντεύξεις τους.

Το τοπίο είναι ένα από τα βασικά θέματα της ακαδημαϊκής ζωγραφικής. Στην συγκεκριμένη μελέτη όμως από την μία εντάσσουμε και τον άνθρωπο και από την άλλη προσπαθούμε να το δούμε σφαιρικά από την πλευρά διαφόρων καλών τεχνών και επιστημών προκειμένου να διεξαχθούν σαφή συμπεράσματα.

Κυρίως Θέμα

1. Ψυχολογική Προσέγγιση

Μελετώντας και ερευνώντας το θέμα αυτό, δηλαδή τι σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στον άνθρωπο και στο φυσικό τοπίο ανακάλυψα ότι υπάρχει ένας ειδικός κλάδος της επιστήμης της ψυχολογίας που ασχολείται με τη σχέση ανθρώπου και του περιβάλλοντος στο οποίο ζει. Ο κλάδος αυτός ονομάζεται **“Environmental Psychology”** (positivpsychology.com 2020) και είναι ένα πολύ πρόσφατο παρακλάδι της επιστήμης της ψυχολογίας που δημιουργήθηκε στο πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης το 1958. Είχε ως αφετηρία την πεποίθηση ότι **η φύση έχει σημαντική σχέση στον τρόπο με τον οποίο σκεφτόμαστε, αισθανόμαστε και συμπεριφερόμαστε στους άλλους.**

Πιο συγκεκριμένα εξετάζει την ακόλουθη σχέση σύμφωνα με την ιστοσελίδα positivpsychology.com (2020). Στο σχήμα αυτό φαίνεται ξεκάθαρα ότι δύο παράγοντες που είναι το περιβάλλον στο οποίο ζει ο άνθρωπος, καθώς και το φυσικό περιβάλλον που τον περιτριγυρίζει διαμορφώνουν τα συναισθήματά του και κατ' επέκταση τη συμπεριφορά του. Εξετάζει επίσης τρόπους με τους οποίους μπορούμε να αλλάξουμε το περιβάλλον στο οποίο ζούμε προκειμένου να έλθουμε σε μεγαλύτερη επαφή με τη φύση.

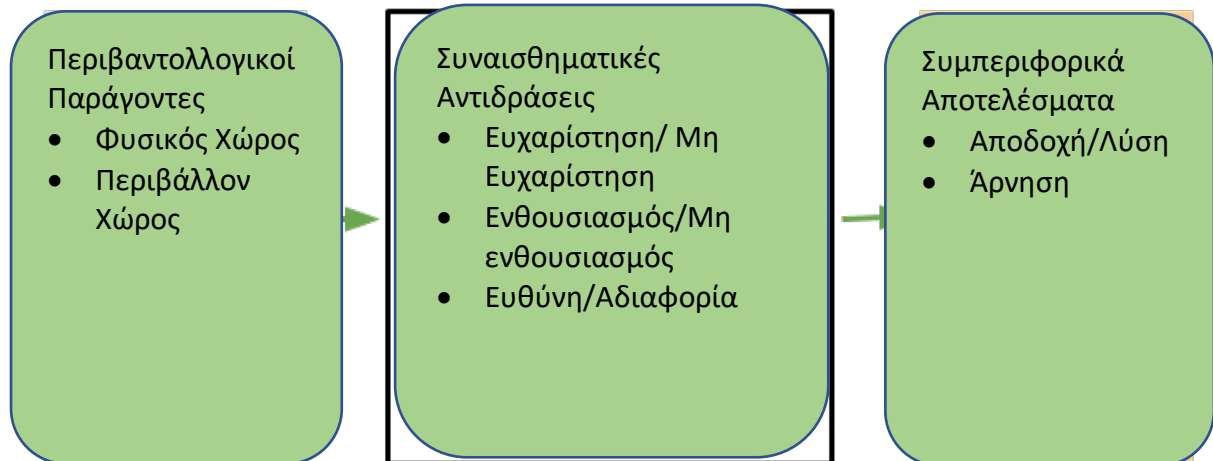

Figure 1 Σχέση Περιβάλλοντος/Συναισθημάτων/Συμπεριφοράς (positivepsychology.com)

Τα οφέλη της επαφής με τη φύση είναι τα ακόλουθα (positivepsychology.com 2020)

2. Εμφανής μείωση του στρες
2. Πιο γρήγορη ανάκαμψη μετά από έντονες συναισθηματικές καταστάσεις των ατόμων που έρχονται σε επαφή με τη φύση.
2. Βελτίωση της συγκέντρωσης και της προσοχής.
2. Αύξηση της αυτοπεποίθησης, του σεβασμού προς τον εαυτό, προς τους άλλους και προς το περιβάλλον.
2. Βελτίωση της σωματικής υγείας, π.χ. μείωση υπέρτασης, μείωση καρκινικών κυττάρων και αντιμετώπιση άλλων παθήσεων.
2. Βοηθά σε ψυχικές παθήσεις και ψυχικές διαταραχές
2. Αυξημένη έμπνευση και δημιουργικότητα
2. Διευκολύνει την κοινωνικοποίηση
2. Βελτίωση της διάθεσης
2. Βελτίωση της νοητικής λειτουργίας.

Σε έρευνα που έγινε μεταξύ πολιτών διαφόρων χωρών με διαφορετικό κλίμα (Ηνωμένες Πολιτείες, Κίνα, Αγγλία και Αυστραλία) (nationallibraryofmedicine, 2013) κατέστη σαφές ότι οι διαφορές στο κλίμα δημιουργούν ξεχωριστούς τύπους προσωπικοτήτων. Οι άνθρωποι από εύκρατα κλίματα παρουσίασαν μεγαλύτερη κοινωνικότητα και εξωστρέφεια. Άρα έχει αποδειχτεί σύμφωνα με τη μελέτη αυτή ότι το φυσικό περιβάλλον επηρεάζει ξεκάθαρα την ανθρώπινη συμπεριφορά.

Πέρα από τη θετική πλευρά της επαφής με τη φύση στη σωματική και στην ψυχική υγεία, η πανεπιστημιακή καθηγήτρια Helen Lockhart (positivepsychology.com 2020), έδειξε ότι η επαφή με τη φύση έχει **άμεση συσχέτιση με την πνευματικότητα μας**. Καθώς ο άνθρωπος είναι **γενετικά** φτιαγμένος να έχει επαφή με τη φύση, όταν βρίσκεται κοντά σε αυτή του είναι πιο εύκολο να έχει αυτογνωσία, να ξέρει τι τον κάνει ευτυχισμένο. Σε αντίθεση όταν βρίσκεται μακριά από αυτή υπάρχει μία ρήξη στη σχέση αυτή που οδηγεί στη σημερινή κοινωνιολογική και περιβαλλοντολογική κρίση.

Συνοπτικά, στο παρακάτω σχήμα μπορούμε να δούμε τις διαφορετικές διαστάσεις της θετικής επίδρασης που υπάρχει όταν ο άνθρωπος είναι σε επαφή με την φύση στον ακόλουθο πίνακα.

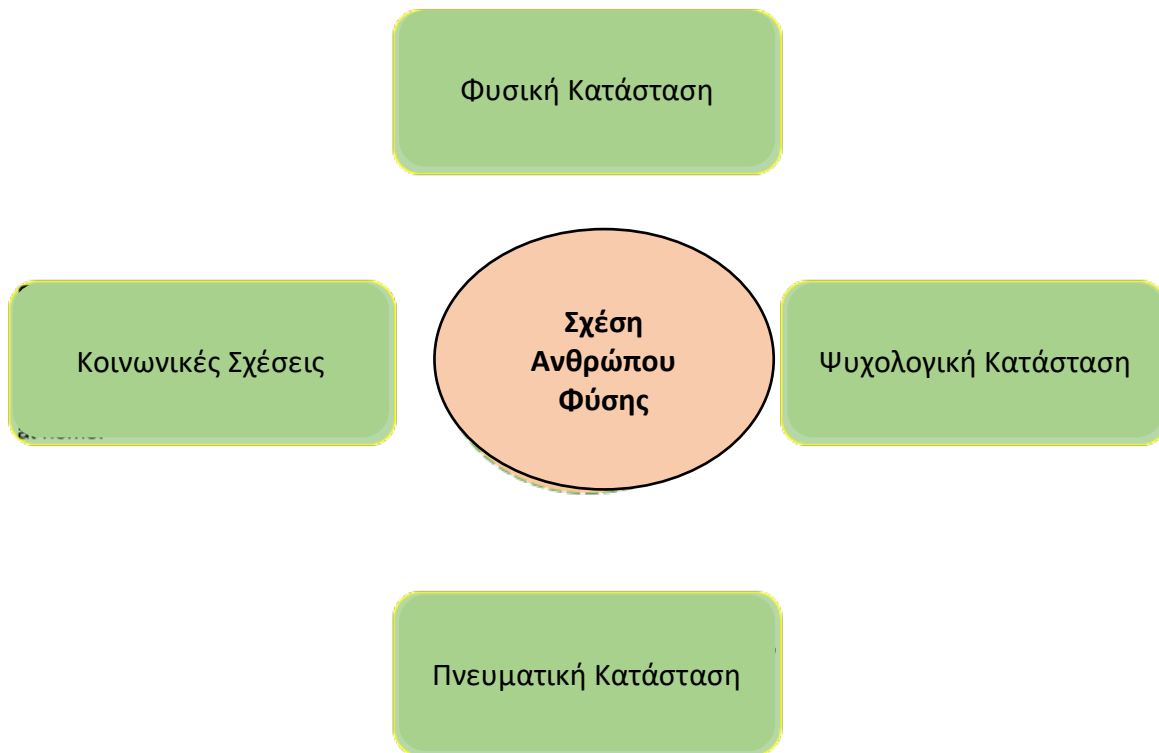

Figure 2 Οφέλη της επαφής με τη φύση (positivepsychology.com)

Στην προσέγγιση που θα ακολουθήσουμε στη μελέτη αυτή μας ενδιαφέρουν δύο κυρίως άξονες: ο άξονας της πνευματικής και της ψυχολογικής επίδρασης της φύσης στον άνθρωπο. Συγκρατούμε από τον παραπάνω πίνακα, λέξεις όπως:

- **Αυξημένη συγκέντρωση**
- **Θετική σκέψη**
- **Βαθύτερη αυτογνωσία**
- **Πληρότητα**
- **Ευγνωμοσύνη**
- **Αυτό-ολοκλήρωση**
- **Αυξημένη συνειδητότητα**

Συγκρατούμε αυτές τις έννοιες, που σχετίζονται κυρίως με τις πνευματικές επιδράσεις της φύσης στον άνθρωπο. Θα τις εξετάσουμε περαιτέρω όταν θα προχωρήσουμε στην καλλιτεχνική εξέταση της σχέσης φύσης ανθρώπου, με σκοπό να δούμε εάν η επιστήμη συμφωνεί με την τέχνη.

Σύμφωνα με μία πολύ σημαντική μελέτη του Roger Ulrich (2008), διαπιστώνεται μία ακόμα πιο βαθιά σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο & στην φύση, πέρα από αυτά που έχουμε εξετάσει μέχρι τώρα. Ο Roger Ulrich είναι ο εμπνευστής της ψυχολογικής

εξελικτικής θεωρίας, σύμφωνα με την οποία η προσωπικότητά μας και κατ' επέκταση οι σκέψεις και οι πράξεις μας επηρεάζονται γενετικά. Ο ίδιος λοιπόν λέει ότι οι **άνθρωποι έχουν μία βαθιά ριζωμένη σχέση** με τη φύση λόγω των χιλιάδων χρόνων που οι πρώτοι άνθρωποι έχουν ζήσει μέσα στο φυσικό τοπίο. Γι' αυτό λοιπόν το λόγο, δηλαδή ότι είναι **γενετικά κωδικοποιημένη** αυτή η σχέση ο άνθρωπος νιώθει ευτυχισμένος κοντά στη φύση. Μέσα από την ίδια μελέτη η επαφή με το φυσικό περιβάλλον έχει θετικό αποτέλεσμα στο συναίσθημα,στη μνήμη και στη νοητική λειτουργία του ανθρώπου.

Μία άλλη πολύ ενδιαφέρουσα οπτική που έχει προκύψει από τις έρευνες, είναι ότι η επαφή των παιδιών σε μικρή ηλικία με τη φύση διαμορφώνει τη μετέπειτα συμπεριφορά τους και στάση τους ως προς τη φύση. Δημιουργεί επίσης μία πολύ ισχυρή σύνδεση με την φύση που παραμένει παρούσα για όλη τη ζωή του ανθρώπου. (national library of medicine,2013)

Στο ερώτημα πώς συνδέεται ο χρόνος μέσα σε αυτό το τρίγωνο μπορούμε να απαντήσουμε ,βασίζόμενοι στα παραπάνω συμπεράσματα των ερευνών, τα εξής:

- Το τώρα, η παρούσα στιγμή γίνεται πολύ σημαντική καθώς είδαμε παραπάνω ότι η φύση αυξάνει τη συνειδητότητα.
- Επίσης καθώς η φύση αυξάνει τη θετική διάθεση και την όρεξη για ζωή μπορούμε να υποθέσουμε ότι το μέλλον φαντάζει πιο κοντά, πιο προσιτό.
- Η εξίσου σημαντική πλευρά του χρόνου μέσα στη φύση είναι εκείνη του παρελθόντος. Είδαμε ότι η φύση αφενός είναι γενετικά γραμμένη μέσα το DNA του ανθρώπου. Με αυτό τον τρόπο ο άνθρωπος νιώθει αυτή την ισχυρή σύνδεση με το παρελθόν όταν βρίσκεται στη φύση. Επίσης όπως είδαμε η σύνδεση με το παρελθόν είναι άμεση όταν ο άνθρωπος έχει εμπειρίες με τη φύση όταν είναι μικρό παιδί.

Ο χρόνος δηλαδή παίρνει εντελώς άλλη διάσταση όταν είμαστε στη φύση, σαν να μην υπάρχει παρελθόν, παρόν και μέλλον. Αυτά σμίγουν μαζί στο παρόν το οποίο φαίνεται ατελείωτο. Ο άνθρωπος γυρνά στο χρόνο μηδέν, στο σημείο εκείνο που είναι η πηγή της ύπαρξης του.

Συμπερασματικά, μελετώντας τις ψυχολογικές και ιατρικές έρευνες, διαφαίνεται ότι η σχέση του ανθρώπου με τη φύση είναι πάρα πολύ ισχυρή καθώς φέρνει τον άνθρωπο στο σημείο μηδέν, στο κέντρο της ύπαρξης του.

2. Ζωγραφική Προσέγγιση

2.1 David Gaspar Friedrich

Ο David Caspar Friedrich ήταν λάτρης του γερμανικού τοπίου και ζωγράφος του 19ου αιώνα. Το έργο του είναι ένας ύμνος της πνευματικότητας της φύσης. Οι πίνακές του διακατέχονται από ένα έντονο μυστικισμό. Ανήκει στο κίνημα του γερμανικού ρομαντισμού και θεωρείται ο πιο σημαντικός του εκπρόσωπος.

Figure 3 Μοναχός στη Θάλασσα, 1809, David Caspar Friedrich

Με έντονη απογοήτευση από τον κόσμο που μετατρέπεται σε ακραία υλιστικό, αναζητά απεγνωσμένα **την πνευματικότητα μέσα στη φύση (artble.com)**. Επηρεάστηκε πολύ από Γερμανούς συγγραφείς που έγραφαν για το μεγαλείο της φύσης τους Novalis, Tieck & αδελφούς Schlegel οι οποίοι έδωσαν μία νέα συναισθηματική προσέγγιση στη φύση (Sotheby's.com). Ακολούθησε επίσης τους ζωγράφους Constable & Turner, στη **απεικόνιση της φύσης ως μίας θεϊκής δημιουργίας** σε αντίθεση με το περιβάλλον που είναι κατασκευασμένο από τον άνθρωπο. Από τις δύο κατηγορίες τοπιογραφίας παρουσιάζει την κατηγορία του υψηλού (sublime), αυτής που προκαλεί δέος στον θεατή.

Η φύση αποκτά μία νέα ερμηνεία. Δεν πρόκειται για μία απλή αναπαράσταση ενός τοπίου. Στοχεύει στα συναισθήματα που γεννούν οι εικόνες αυτές. Η επιθυμία του ήταν να ζωγραφίσει όχι το ίδιο το τοπίο αλλά την συναισθηματική αντίδραση που αυτό προκαλεί. Συνεπώς ο θεατής βλέπει μία εξωτερική απεικόνιση μίας εσωτερικής πραγματικότητας (sotheby's.com).

Ένα από τα στοιχεία εκείνα που τον έκαναν να ξεχωρίσει σε σχέση με την υπάρχουσα τοπιογραφία πέρα από την έκφραση της πνευματικότητας της φύσης ήταν η απεικόνιση της σχέσης της φύσης και του ανθρώπου. Το κυρίαρχο στοιχείο στους πίνακες του Friedrich είναι η φύση ενώ ο ίδιος ο άνθρωπος παρουσιάζεται ως μινιατούρα μπροστά σε απογευματινούς ουρανούς ή στην μεγαλειώδη ενέργεια της αυγής. Οι πίνακες του Friedrich παρόλα τα μουντά χρώματα επικοινωνούν την ανθρώπινη ηρεμία και την ανθρώπινη σωτηρία πέρα από την ανθρώπινη θνησιμότητα.

Όσον αφορά την αίσθηση του χρόνου που είναι ένα από τα στοιχεία που εξετάζουμε στα πλαίσια αυτής της εργασίας, τα έργα του Friedrich δίνουν την αίσθηση της ανυπαρξίας του χρόνου, της αιωνιότητας. Τα έργα του Friedrich απεικονίζουν ακριβώς αυτό την **αιωνιότητα**. Δημιουργούν μία αίσθηση συνέχειας, δίνοντας στον άνθρωπο να καταλάβει ότι η ύπαρξη του είναι μικρή και προσωρινή αλλά πίσω από αυτό υπάρχει κάτι πολύ μεγάλο.

Figure 4 Ανατολή του φεγγαριού στη Θάλασσα 1822 David Caspar Friedrich

Το τοπίο είναι η απεικόνιση του Θείου, αφού λείπει η ίδια η εικόνα του Θείου. Ο άνθρωπος θέλει να είναι μέρος της φύσης, αλλά στην πραγματικότητα δεν μπορεί. Είναι ο άνθρωπος αυτός που αναζητά **την πνευματική ολοκλήρωση**.

Το έργο του Friedrich είναι καθαρά συμβολικό και όχι αναπαραστατικό. Καθετί συμβολίζει κάτι πολύ μεγαλύτερο. Τα δέντρα συμβολίζουν την ακλόνητη δύναμη του Χριστού, οι αχτίδες του ήλιου την παρουσία του Θείου.

Αναλύω στη συνέχεια κάποιους συγκεκριμένους πίνακες που θεωρώ ότι είναι πιο συναφής με το θέμα της εργασίας αυτής.

Ο πίνακας «Μοναχός στη Θάλασσα» (1809) έχει μεγάλη αφαίρεση και θεωρείται από τους πιο ανατρεπτικούς του πίνακες. Έχει όσο λιγότερα στοιχεία γίνεται, ένα μοναχό, τη στεριά, την αγριεμένη θάλασσα και τον ουρανό. Παρ' όλα αυτά είναι ο συνδυασμός των ψυχρών χρωμάτων, των διαφόρων αποχρώσεων του μπλε τόσο στη θάλασσα όσο

και στον ουρανό, ο σχηματισμός των σύννεφων που δημιουργούν έντονα συναισθήματα. Δημιουργούνται συναισθήματα αναταραχής, μοναξιάς φόβου, αδυναμίας. Και αυτό γιατί ο άνθρωπος όπως έχουμε πει πιο πριν στα έργα του Friedrich είναι μικρός και αδύναμος ,μία σιλουέτα.

Figure 5 David Caspar Friedrich Landscape with Mountain lake Morning

Παρόλα αυτά καταφέρνει ο καλλιτέχνης μέσα σε αυτή την αναταραχή να προσφέρει στον άνθρωπο μία ανακούφιση, μία επιβεβαίωση ότι όλα θα πάνε καλά. Και αυτό το πετυχαίνει με την αντίθεση που δημιουργεί ανάμεσα σε όλη αυτή τη μαυρίλα και το φως που τη διαπερνά. Βλέπουμε στον ουρανό να υπάρχει πέρα από τα σύννεφα φως το οποίο, συμβολίζει το θείο. Αυτό το φως διαπερνά τα σύννεφα και φτάνει μέχρι και το έδαφος.

Στον πίνακα " Two Men by the Sea" έχουμε μία μαγευτική θέα από τη θάλασσα, η οποία όμως κόβεται και σταματάει επάνω σε δύο κεντρικές φιγούρες. Οι φιγούρες αυτές είναι σκούρες, σιλουέτες δεν βλέπουμε τα πρόσωπά τους. Με τον τρόπο αυτό, οι δύο άντρες νιώθουν, εμείς όμως σαν θεατές δεν μπορούμε να δούμε τα συναισθήματά τους. Είναι κάπως σαν να μας δίνει την άδεια ο καλλιτέχνης να μπούμε στη θέση τους και να ρουφήξουμε όλη την ενέργεια από τη φύση. Και στην περίπτωση αυτή υπάρχει η αντίθεση ανάμεσα στο φως και στο σκοτάδι, στην απελπισία και στην ελπίδα.

Στον πίνακα «Wanderer above the sea of fog», ο εξερευνητής στέκεται μπροστά σε μία θάλασσα από σύννεφα γυρισμένος με την πλάτη προς τον θεατή. Αυτή η σκηνή είναι μεταφορά για το πώς αισθάνεται ο άνθρωπος μπροστά στο άγνωστο. Αυτός είναι και ο μόνος πίνακας όπου ο άνθρωπος είναι πιο μεγάλος. Φαίνεται σαν να κυριαρχεί στην φύση αλλά ταυτόχρονα μοιάζει και χαμένος μπροστά στο μεγαλείο της. Το μεγαλύτερο μέγεθος θα μπορούσαμε να πούμε ότι εκφράζει περισσότερη δύναμη.

Figure 6 Caspar David Friedrich Moonrise over the sea 1821, Hermitage Museum

Συμπερασματικά λοιπόν τα κυρίαρχα στοιχεία που βρίσκουμε στους πίνακες του Caspar David Friedrich είναι τα εξής:

- **Πολύ ανοιχτή θέα του φυσικού τοπίου**
Τα τοπία που παρουσιάζονται είναι πολύ ανοιχτά. Φαίνεται πάντα ο ορίζοντας. Η θέα είναι μεγάλη. Άλλοτε είναι επίπεδα, θαλασσινά, άλλοτε έχουν βουνά.
- **Η ανθρώπινη φιγούρα παρουσιάζεται ως μινιατούρα & σιλουέτα**
Είναι πολύ μικρή σε σχέση με το τοπίο. Είναι σχεδόν πάντα σιλουέτα καθώς φωτίζονται από μπροστά. Και είναι γυρισμένες με την πλάτη στο θεατή. Άρα δεν βλέπουμε ποτέ πρόσωπα και ανθρώπινα χαρακτηριστικά.
- **Ο άνθρωπος ενσωματώνεται στο φυσικό τοπίο.** Αυτό έχει να κάνει με το σημείο θέασης που είναι πάντα είτε λίγο πιο ψηλά από τον άνθρωπο ή στο ύψος του ανθρώπου. Το αποτέλεσμα είναι ενσωματώνεται ο άνθρωπος στο τοπίο. Αν εξέχει από τον ορίζοντα, εξέχει λίγο μέχρι τον ώμο ή την μέση. Στην μόνη

περίπτωση που το σημείο θέασης είναι από πιο χαμηλά από το ύψος του ανθρώπου είναι στο πίνακα "The wanderer above a sea of fog". Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο άνθρωπος να φαίνεται ότι κυριαρχεί στη φύση.

- **Ψυχρά φθινοπωρινά χρώματα (μπλε, γκρι, πράσινα).**

Τα χρώματα αυτά συμβολίζουν το φόβο του ανθρώπου.

- **Το φως της αυγής ή της δύσης έχει κυρίαρχο ρόλο**

Αυτό προσείδει μία γλυκύτητα στο κατά τα άλλα τραχύ τοπίο που προκαλεί δέος. Δημιουργεί έτσι μία γαλήνη, μία αισιοδοξία για τον άνθρωπο ότι υπάρχει ελπίδα, υπάρχει σωτηρία.

Figure 7 Caspar David Friedrich Two men by the sea

Στο σημείο αυτό ολοκληρώνεται η ανάλυση μας για το έργο του Caspar David Friedrich. Κρατάμε τα στοιχεία της **πνευματικότητας της φύσης**, της ψυχικής ανάτασης που προσφέρει στον άνθρωπο και **την ύπαρξη μίας θείας δύναμης** που είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτή του ανθρώπου. Ο άνθρωπος μέσα στο πλαίσιο αυτό νιώθει ήρεμος, ζει στο παρόν, ανακουφίζεται για το παρελθόν και νιώθει αισιόδοξος για το μέλλον. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι τα ευρήματα των ερευνών της ψυχολογίας που πραγματοποιήθηκαν τον 20ο και 21ο αιώνα συμβαδίζουν με τα κύρια στοιχεία που απορρέουν από το έργο του Friedrich.

Figure 8 Caspar David Friedrich Wanderer above the sea of fog

2.2 John Constable

Θα αναφέρουμε εδώ και κάποια από τα έργα του Άγγλου τοπιογράφου John Constable που ανήκε και αυτός στο κίνημα του ρομαντισμού. Θα κάνουμε μικρή αναφορά, παρόλο που ο Constable είναι κορυφαίος τοπιογράφος και κύριος εκπρόσωπος του Αγγλικού ρομαντισμού. Και αυτό γιατί τα περισσότερα του τοπία δεν συμπεριλαμβάνουν τον άνθρωπο. Συγκέντρωσα παρακάτω μερικά από τα έργα του που είναι τοπία και συμπεριλαμβάνουν και την ανθρώπινη ύπαρξη σε μικρό μέγεθος όπως ο Friedrich. Είναι πολύ αναγνωρισμένος ζωγράφος τοπίων και τα έργα του έχουν πια μεγάλη αξία.

Καθώς και ο Constable ανήκει στο κίνημα του ρομαντισμού, αυτό που τον ενδιαφέρει είναι η δημιουργία έντονης συγκίνησης με τη θέαση του έργου. Γι' αυτό οι πινελιές του είναι πολύ ελεύθερες για την εποχή του. Επίσης ένα κοινό στοιχείο με τα έργα του Friedrich είναι το παιχνίδι με το φως. Το φως μέσα στα έργα αυτά έχει κυρίαρχη παρουσία, έχει την δική του ύπαρξη. Έχεις την αίσθηση βλέποντας τα έργα ότι το φως είναι μία ύπαρξη που προστατεύει τον άνθρωπο από ψηλά.

Ο άνθρωπος στα παρακάτω έργα του Constable είναι μικρός σε μέγεθος μέσα στο απέραντο τοπίο. Έχει γυρισμένη την πλάτη στο θεατή. Δεν βλέπουμε το πρόσωπό του. Μπορούμε να μπούμε στο μυαλό του. Να νιώσουμε αυτό που νιώθει: είναι χαμένος; Ψάχνει να βρει το δρόμο του; Θαυμάζει το μεγαλείο της φύσης; Μπορεί και όλα αυτά μαζί. Κοιτάζει πάντα προς την κατεύθυνση του φωτός σαν να έλκεται από μία υπερφυσική δύναμη.

Ο πίνακας Branch Hill Pond Hampstead Heath έχει δημιουργηθεί την εποχή όπου το Λονδίνο έχει γίνει πια μία μεγάλη και βιομηχανική πόλη. Οι κάτοικοί του αναζητούν διαφυγή στο Hampstead Heath στα βόρεια του Λονδίνου. Στον πίνακα αυτό προσπαθεί να επικοινωνήσει την ελευθερία που προσφέρει η φύση τόσο μέσα από το θέμα του, από το φως που χρησιμοποιεί καθώς και από τις έντονες πινελιές.

Τα στοιχεία είναι κοινά ανάμεσα στους δύο ζωγράφους του ρομαντισμού: ανοιχτή θέα, μικρός άνθρωπος, ενσωματωμένος μέσα στο περιβάλλον στραμμένος προς το φως.

Figure 9 Weymoth Bay with Jordan Hill 1816

Figure 10 Branch Hill Pond, Hampstead Heath, with a Boy Sitting on a Bank, 1825

2.3 Anselm Kiefer

Figure 11 Anselm Kiefer *Die Deutsche Heilslinie*, 2012-2013

Ο Anselm Kiefer Γερμανός ζωγράφος του 21^{ου} αιώνα, ήλθε στην μνήμη μου κατά τη διάρκεια της συγγραφής αυτής της εργασίας καθώς ασχολείται και με το τοπίο. Ερευνώντας τους πίνακές του με τοπία βρήκα το συγκεκριμένο πίνακα που έχει το όνομα «η Γερμανική Σωτηρία». Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία είναι εμπνευσμένος από τους πίνακες του Caspar David Friedrich. Είναι ένας καθαρά συμβολικός πίνακας. Συμβολίζει τη σωτηρία της Γερμανίας ακολουθώντας τα γραπτά Γερμανών φιλοσόφων.

Υπάρχει η θέα ενός ανοιχτού τοπίου όπως και στους πίνακες του Friedrich. Ένα ουράνιο τόξο συμβολίζει τη σωτηρία. Ενώνει τη γη με τον ουρανό και κάτω από αυτό είναι γραμμένα τα ονόματα όλων των Γερμανών φιλοσόφων από τα οποία έχει εμπνευστεί ο Anselm Kiefer. Βλέπουμε ότι και εδώ το φως συμβολίζει τη σωτηρία. Στο κέντρο του πίνακα στέκεται με την πλάτη γυρισμένη ο άνθρωπος, Η φιγούρα του είναι μικρή. Το μέγεθός του συμβολίζει ότι ο άνθρωπος είναι μικρός μέσα στο σύνολο, μπροστά στη φύση. Παρόλα αυτά σε αντίθεση με το Friedrich που πίστευε ότι η σωτηρία θα έρθει από μία θεία δύναμη, ο Anselm Kiefer επηρεασμένος από τους φιλοσόφους πιστεύει ότι **η σωτηρία θα έρθει μέσα από την ατομική συνειδητοποίηση**. Βέβαια και πάλι αναδεικνύεται η έννοια της επαφής με τη φύση που θα οδηγήσει στην ατομική συνειδητοποίηση και κατά συνέπεια τη σωτηρία.

Είναι εμφανής η ομοιότητα του με τον παρακάτω πίνακα του Caspar David Friedrich.

Figure 12 Caspar David Friedrich Landscape with Rainbow 1810

2.4. Giorgio De Chirico

Αναζητώντας άλλες συνδέσεις με το θέμα μου, ο φιλόσοφος Nietzsche (1844-1900) στην «Γέννηση της Τραγωδίας» μιλά για το πώς **η ένωσή του με την πρωταρχική πηγή του σύμπαντος, του αποκαλύπτεται με μία ονειρική συμβολική εικόνα.**

Την φιλοσοφία του Nietzsche την ασπάζεται ο ζωγράφος Giorgio De Chirico ο οποίος ανήκει στο ρεύμα της μεταφυσικής ζωγραφικής. Η μεταφυσική ζωγραφική επιδιώκει να εκφράσει κάτι πέρα από τη φυσική εμφάνιση των πραγμάτων. Ο λόγος για τον οποίο αναφερόμαστε εδώ στον De Chirico είναι ότι οι πίνακες του θυμίζουν αρκετά τους πίνακες του Friedrich. Υπάρχει μία μικρή ανθρώπινη φιγούρα μέσα αυτή τη φορά όμως στο περιβάλλον που έχει δημιουργήσει ο ίδιος ο άνθρωπος. Οι φιγούρες αυτές συμβολίζουν την μοναξιά του ανθρώπου και την προσωπική αναζήτηση. Βέβαια στους πίνακες του De Chirico σε αντίθεση με τον Friedrich δεν είναι εμφανής η σωτηρία. Επίσης όπως και ο Friedrich έτσι και ο De Chirico δεν ζωγραφίζουν απλά τοπία. Προσπαθούν κάτω από το προφανές να δουν το συναίσθημα, το κάτι διαφορετικό από το απτό. Στην περίπτωση του De Chirico μεταφυσικό.

Στο σημείο αυτό σταματάει η ανάλυση της ζωγραφικής πάνω στο επιλεγμένο θέμα. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν έχοντας εξετάσει έργα των Caspar David Friedrich, John Constable, Giorgio De Chirico, Anselm Kiefer είναι τα εξής:

1. Η απεικόνιση του τοπίου είναι καθαρά συμβολική. Προσπαθεί να εκφράσει κάτι πολύ μεγαλύτερο από την απεικόνιση του τοπίου.
2. Το τοπίο συμπεριλαμβάνει μία υπερφυσική δύναμη
3. Ο άνθρωπος μέσα σε αυτό είναι μικρός.

Figure 13 Giorgio De Chirico, *Melancholy of a Beautiful day*

4. Ο άνθρωπος αναζητά την ταυτότητα του.
5. Μέσα στο τοπίο και ιδίως το φυσικό καταφέρνει να βρει την αυτογνωσία, την σωτηρία. Να γίνει ένας καλύτερος άνθρωπος για τον εαυτό του και για το σύνολο.
6. Η απεικόνιση της φύσης είναι πάντα μεγαλειώδης. Προκαλεί δέος. Με εξαίρεση την περίπτωση του Constable που εκφράζει νοσταλγία.
7. Η απεικόνιση του ανθρώπου είναι σε μικρό μέγεθος με την πλάτη γυρισμένη στο θεατή χωρίς να ξεχωρίζουμε τα χαρακτηριστικά του.
8. Και υπάρχει πάντα ένας διαχωρισμός με το φως ανάμεσα στο σκοτεινό και στο φωτεινό, στο γήινο και στο θεϊκό.

3. Φωτογραφική Προσέγγιση

3.1. Elina Brotherus

Ας δούμε πώς το θέμα αυτό έχει απασχολήσει τους σύγχρονους φωτογράφους. Θα ξεκινήσουμε με τη Φιλανδή φωτογράφο Elina Brotherus, η οποία κατά τη διάρκεια του έργου της έχει ασχοληθεί πολύ με το τοπίο και τον άνθρωπο καθώς και με τη ζωγραφική, κάνοντας συχνές αναφορές σε διάσημους ζωγράφους κυρίως τοπιογράφους. Το έργο της είναι ένας συνεχής διάλογος με την τέχνη της ζωγραφικής. Το τοπίο είναι σχεδόν πάντα παρόν στη δουλειά της. Στην κάθε σειρά έχει βέβαια διαφορετική προσέγγιση καθώς ο χρόνος έχει περάσει και η ίδια ως καλλιτέχνης έχει ωριμάσει. Ίσως η παρουσία του τοπίου στο έργο της να έχει να κάνει με την καταγωγή και τις ρίζες καθώς η Brotherus έχει μεγαλώσει στη Φιλανδία σε μία χώρα που είναι πολύ αραιοκατοικημένη, με απέραντα τοπία.

Figure 14 Elina Brotherus Baigneuse de Saturnia 2003

Η πρώτη της σειρά με τοπία τοποθετείται χρονικά γύρω στο 2000-2004 και ονομάζεται "New painting". Σε αυτήν κάνει αναφορές σε γνωστούς ζωγράφους όπως ο David Caspar Friedrich, ο Claude Laurent και οι ιμπρεσιονιστές. Στη σειρά αυτή εξετάζει τον άνθρωπο μέσα στο φυσικό περιβάλλον και τη σχέση του με αυτό. Η ίδια η Brotherus έχει δηλώσει ότι η φωτογραφία είναι η νέα ζωγραφική. Ενώ το μέσο είναι σύγχρονο, δηλαδή κάμερα μεγάλου φορμά, τα θέματα που απασχολούν την καλλιτέχνη

φωτογράφο είναι τα ίδια που απασχολούσαν τους ζωγράφους τοπίων του 19^{ου} αιώνα. Δίνει έμφαση στα ίδια στοιχεία που θα έδινε ένας ζωγράφος. Ασχολείται με το φως, με τη σύνθεση, με το βάθος δηλαδή την προοπτική της σύνθεσης, το χρώμα. (shutterandapertures.blogspot.com,2012)

Τα τοπία που της αρέσουν δεν ανήκουν τόσο στην κατηγορία του υψηλού (sublime). Η ίδια η καλλιτέχνης δηλώνει ότι το sublime τοπίο την τρομάζει. Προτιμά πιο ήπια τοπία. Επίσης προσπαθεί να δίνει νέες προσεγγίσεις όσον αφορά το φως και την ίδια την απεικόνιση της ομορφιάς. Δεν θέλει να απεικονίζει αυτό που είναι παραδοσιακά ωραίο δηλαδή ηλιόλουστες μέρες ούτε πολύ όμορφες τρύπες φωτός μέσα στα σύννεφα. Της αρέσει η ομορφιά που δίνει το γκρι φθινοπωρινό φως.

Figure 15 Orage Montant 2003

Επίσης πιστεύει ότι με το να είναι η ανθρώπινη φιγούρα γυρισμένη με την πλάτη προς το θεατή, αυτό δηλώνει μία διακριτικότητα, μία ευγένεια καθώς αποτελεί ένα κάλεσμα για το θεατή να μοιραστεί τη θέα μαζί με τον καλλιτέχνη και το μοντέλο που συμμετέχει στο έργο (Alexandra-Maria Toth)

Στα έργα αυτά, αυτό που την απασχολεί είναι η σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον του καθώς επίσης μία ευρύτερη προσωπική αναζήτηση, θέματα και αναζητήσεις που

είναι συμβατά με αυτά των ζωγράφων που είδαμε προηγουμένως. Συνεπώς υπάρχει ένας ξεκάθαρος διάλογος ανάμεσα στις τέχνες.

Ας δούμε παρακάτω ένα παράδειγμα αυτού του διαλόγου ανάμεσα στην Brotherus και στη ζωγραφική. Η Elina Brotherus στο έργο της «Der Wanderer 3» κάνει αναφορά στον ίδιο τον Caspar David Friedrich, πιο συγκεκριμένα στον πίνακά του "Wanderer above the sea of fog".

Figure 16 Elina Brotherus der Wanderer 3 2003

Χρησιμοποιεί την ίδια κατηγορία τοπίου. Το τοπίο αυτό που δημιουργεί δέος, φόβο προς το άγνωστο. Το φως είναι πολύ κοντινό. Αλλά ο πίνακας του Friedrich εκφράζει μία μεγαλύτερη υπεροχή γιατί ο εξερευνητής είναι επάνω ακόμα και από τα σύννεφα σαν να ήταν ο ίδιος ο θεός.

Στον πίνακα αυτό η Elina Brotherus, δημιουργεί μία διαφορετική εκδοχή του ρομαντισμού του 19^{ου} αιώνα, όπου ο εξερευνητής είναι άντρας. Στην εκδοχή του 21^{ου} αιώνα ο εξερευνητής είναι γυναίκα. Άρα δείχνει ότι και η γυναίκα έχει δικαίωμα να εξερευνήσει τόσο τον εξωτερικό κόσμο όσο και τον εαυτό της. Ο θεατής μπορεί να ταυτιστεί μαζί της. Παρουσιάζει τα ιδανικά του 21^{ου} πρώτου αιώνα ως προς τη χειραφέτηση και την ενδυνάμωση της γυναίκας (Anne-Maria Toth)

Έτσι βλέπουμε ότι ενώ ο Kiefer με αφετηρία το έργο του Friedrich, εκφράζει την σωτηρία της Γερμανίας, μέσα από την αναζήτηση της ατομικής ταυτότητας, η Brotherus με την ίδια αφετηρία εκφράζει και πάλι την προσωπική αναζήτηση και την απελευθέρωση των γυναικών.

Figure 17 Caspar David Friedrich "Wanderer above the sea of clouds"

Σε όλη αυτή τη σειρά έργων της Brotherus, στην οποία η δημιουργός ήταν ακόμα νέα υπάρχει ένας ρομαντισμός, μία αναβίωση του ρομαντισμού της ζωγραφικής. Το φως είναι ήπιο, το τοπίο είναι ήπιο, όμορφο και απλό και η ανθρώπινη φιγούρα αγκαλιάζεται από το τοπίο. Στα έργα αυτά δημιουργείται η αίσθηση ότι ο χρόνος έχει σταματήσει , ότι ο χρόνος είναι αιώνιος.

Figure 18 ,Der Wanderer 4, 2003, Elina Brotherus, The new Painting

Figure 19 Elina Brotherus, *Der Wanderer* 2003

Σε μεταγενέστερες σειρές της με τοπία όπου η ίδια η καλλιτέχνης έχει ωριμάσει, θέτει το θέμα του χρόνου στη δουλειά της, του τρίτου παράγοντα που εξετάζουμε στα πλαίσια αυτής της εργασίας. Στη σειρά της *Carpe Fucking Diem*, βρίσκουμε πάλι φωτογραφίες της ίδιας μέσα στο περιβάλλον. Αυτή τη φορά είναι εξαιρετικά διαφορετικές από τη σειρά "The new Painting". Βρισκόμαστε σε ένα πολύ μεταγενέστερο χρόνο. Στη σειρά αυτή, η Brotherus θίγει ένα σημαντικό θέμα αυτό της στειρότητας και της μη δυνατότητας για μία γυναίκα να αποκτήσει παιδί.

Βλέπουμε στην παρακάτω φωτογραφία, ότι πρόκειται για μία προσωπική καταγραφή, μία προσωπική εξιστόρηση. Στη φωτογραφία που είναι μέσα στη φύση η ηρωίδα φαίνεται να βρίσκει την ηρεμία, τη γαλήνη που χρειάζεται. Μέσα σε αυτή ισορροπεί. Είναι γυρισμένη στο πλάι, δεν βλέπουμε το πρόσωπο. Συνεπώς, κάθε γυναίκα στην αντίστοιχη κατάσταση μπορεί να ταυτιστεί μαζί της. Κρατάει στην αγκαλιά της το σκύλο της που γι' αυτήν είναι σαν παιδί της και εμφανίζεται σε πολλές φωτογραφίες μαζί της.

Κάποια χαρακτηριστικά μοιάζουν με την προηγούμενη σειρά. Έχουμε μοναδική χρήση του φωτός. Βλέπουμε το φως να διαπερνά απαλά τα φυλλάσματα των δέντρων και να πέφτει επάνω στο νερό. Επίσης ένα άλλο στοιχείο κοινό με τις προηγούμενες σειρές είναι η εξαιρετική χρήση των χρωμάτων. Στην εικόνα αυτή έχουμε μία μοναδική

χρωματική αρμονία με κυρίαρχο χρώμα το πράσινο. Οι διαφορές που διακρίνουμε σε σχέση με την προηγούμενη σειρά "The new painting" είναι ότι εδώ δεν έχουμε μεγάλη θέα της φύσης. Η ηρωίδα μας δεν ατενίζει το μέλλον με αισιοδοξία. Βρίσκεται κυρίως στο παρόν, σε αυτή τη στιγμή. Δεν είναι σε μία άγνωστη γη που κοιτά να ανακαλύψει. Είναι σε μία οικεία γη, καλυμμένη προστατευμένη, νιώθοντας ανακούφιση. Ο κυρίαρχος χρόνος είναι το παρόν και μία νοσταλγία για το παρελθόν.

Figure 20 Elina Brotherus silve+River, Carpe Fucking Diem Series (2014),

Είναι ξεκάθαρο πώς το στοιχείο του χρόνου μπορεί αποκτήσει διαφορετική οπτική μέσα στη φύση. Αφενός η απεικόνιση του αλλάζει, βλέπουμε στη μία περίπτωση το αύριο και στην άλλη περίπτωση το τώρα. Και στις δύο περιπτώσεις ο χρόνος αλλάζει όταν το άτομο μεταφέρεται από το αστικό περιβάλλον μέσα στη φύση. Γίνεται πιο ουσιαστικός, αποκτά μεγαλύτερη διάρκεια. Για παράδειγμα, στην παρακάτω φωτογραφία, μπορούμε να πούμε ότι συμπυκνώνεται όλο το παρελθόν της ηρωίδας, το παρόν που είναι και το επίκεντρο, αλλά και το μέλλον. Ένα μέλλον ήσυχο, βατό και όχι υπεραισιόδοξο. Ένα μέλλον ρεαλιστικό.

Σε μία άλλη σειρά της Brotherus γίνεται επίσης σαφής αναφορά στο χρόνο που περνάει. Είναι η σειρά "12 ans après". Για τη δημιουργία του έργου αυτού η Brotherus επισκέφτηκε ξανά μετά από 12 χρόνια ένα μέρος στη Γαλλία όπου είχε πάει πρωτύτερα για σπουδές, ένα μέρος που τότε της είχε φανεί δύσκολο, πολύ διαφορετικό γιατί δεν ήταν εξοικειωμένη με τη χώρα και δεν ήξερε τη γλώσσα. Μετά από 12 χρόνια είναι πια εξοικειωμένη με τη Γαλλία και μιλά Γαλλικά.

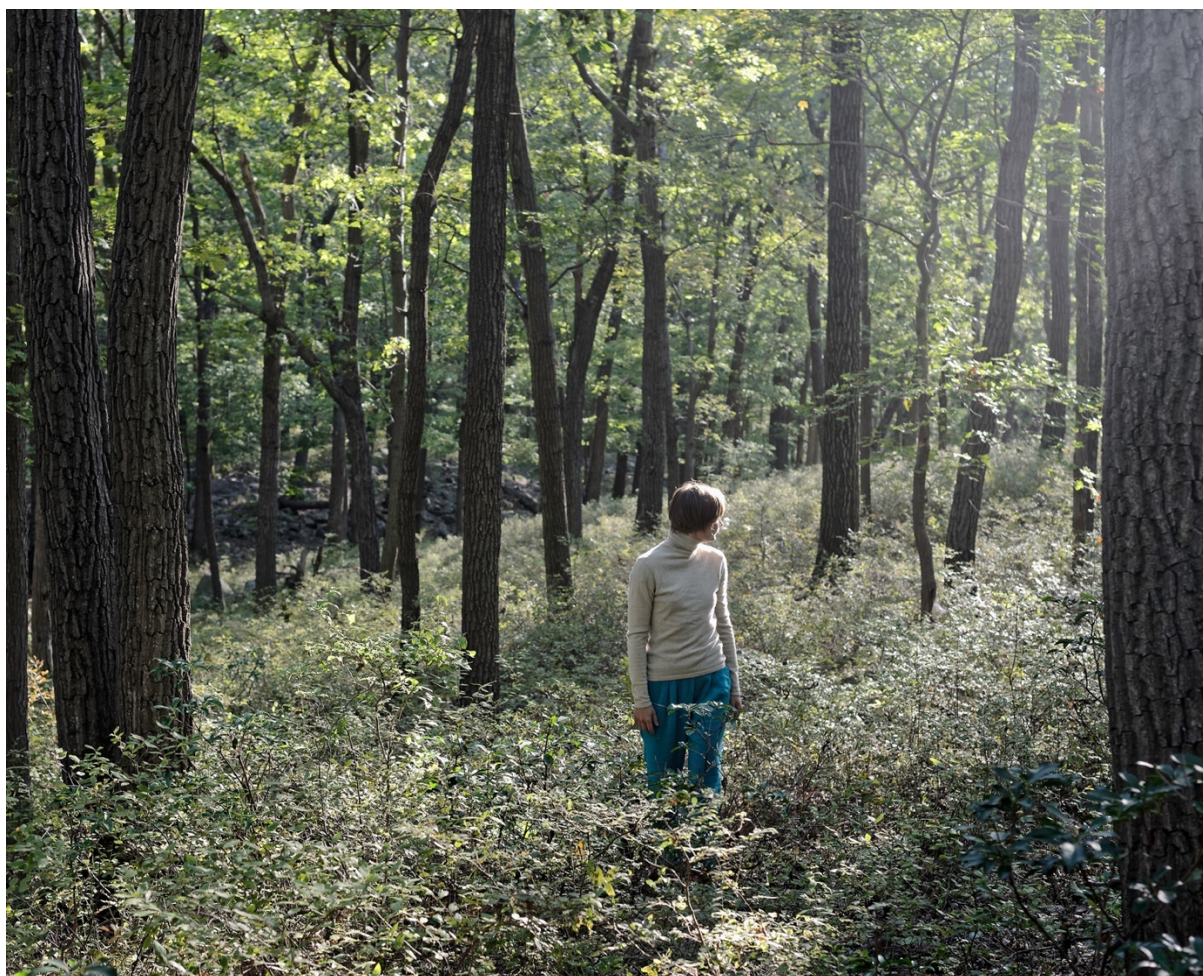

Figure 21 Elina Brotherus, Carpe Diem, Bear Mountain 2012

Βλέπουμε στη σειρά αυτή ότι επικρατεί μία ηρεμία. Η ηρωίδα δεν φαίνεται να ατενίζει το άγνωστο, το μέλλον. Είναι πολύ ήρεμη, μας δίνει μία αίσθηση πολύ οικεία. Σαν να ενσωματώνεται στο περιβάλλον. Και αυτό γιατί το τοπίο που παρουσιάζει είναι ήπιο και όχι μεγαλειώδες. Το σημείο θέασης δεν είναι από ψηλά. Το σημείο θέασης είναι στο ύψος της ηρωίδας. Την αναφέρω σαν ηρωίδα αφενός γιατί πολλά από τα έργα της είναι αυτοβιογραφικά, οπότε είναι σαν να διαβάζουμε ένα βιβλίο για τη ζωή της. Σε άλλα έργα κάνει αναφορές σε βιβλία ή σε ήρωες από ζωγράφους.

Δεν κοιτά μόνο μπροστά μία μεγάλη θεά όπως παλαιότερα, που μπορούμε να πούμε ότι κοιτάει μόνο το μέλλον. Κοιτάει στο πλάι. Είναι μικρή φιγούρα σε μέγεθος. Είναι σαν να ανοίγει ένα διάλογο με το φυσικό περιβάλλον. Νιώθει τη γαλήνη που την περιβάλλει.

Figure 22 Elina Brotherus 12 Ans Apres, Dans le Brouillard, 2011

Figure 23 Elina Brotherus 12 ans Après, Dans les Pres, 2013

Figure 24 Elina Brotherus 12 Ans Après L'automne sur la route de Chalon, 2011

Figure 25 Elina Brotherus, 12 Ans Après, L' etang, 2012

Το παραπάνω είναι ένα από τα αγαπημένα μου έργα της Brotherus. Διαφαίνεται εδώ η αισιοδοξία που νιώθει μέσα σε αυτό το οικείο περιβάλλον. Το έργο αυτό έχει μία έντονη ζωγραφικότητα. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι θυμίζει ιμπρεσιονιστικά έργα.

Επίσης στην τελευταία της δουλειά *Sebaldiana Memento Mori* (2019) έχει πολλές φωτογραφίες ανθρώπου στο περιβάλλον. Το έργο αυτό είναι αναφορά στον συγγραφέα W. G. Sebald, και στο νεκρό ήρωα ενός βιβλίου του καθώς και στην μητέρα της Brotherus που πέθανε όταν ήταν 41 χρονών. Σύμφωνα με τον Sebald που στο βιβλίο του αυτό έχει γράψει για την Κορσική, οι νεκροί θάβονταν μέσα στη γη που τους ανήκε σε ένα ωραίο σημείο για να μπορούν να απολαμβάνουν τη θέα που τους περιβάλλει. Έτσι η Brotherus στην περιήγηση της στο νησί της Κορσικής αναζητά όμορφα μέρη που θα μπορούσαν να θάψουν τον νεκρό ήρωα του βιβλίου του Sebald. Στην περίπτωση το έργο της αυτό αποκτά ένα ανοιχτό διάλογο με την λογοτεχνία.

Βρίσκω ιδιαίτερο ενδιαφέρον αυτό το έργο της Brotherus, γιατί για πρώτη φορά μεταφέρεται στη μεσόγειο. Οπότε είναι μια μελέτη του Μεσογειακού τοπίου, της θάλασσας που για πρώτη φορά εμφανίζεται στο έργο της Brotherus.

Βλέπουμε ότι στη δουλειά αυτή κρατάει πολλά κοινά στοιχεία με τις προηγούμενες. Η ανθρώπινη φιγούρα είναι μικρή. Φοράει βέβαια μαύρα μια και αναφέρεται στο νεκρό ήρωα του βιβλίου του Sebald. Η φιγούρα είναι άλλοτε γυρισμένη στο πλάι, άλλοτε με την πλάτη προς το θεατή. Φαίνεται να θαυμάζει το τοπίο που κυριαρχεί δίπλα της

Figure 26 Elina Brotherus Memento Mori Sebaldiana Plage de Sebald 1, 2019

Στο έργο αυτό φαίνεται μία έντονη νοσταλγική διάθεση. Αυτό το πετυχαίνει με τα μαύρα που έχει η φιγούρα. Είναι εκεί σαν μια τρύπα στο περιβάλλον, σαν να υπάρχει και να μην υπάρχει. Κυρίαρχη είναι η γη που περιβάλλει τη φιγούρα. Η φιγούρα είναι τόσο μικρή που η φύση την αγκαλιάζει.

Πολύ ενδιαφέρον έχει πώς προσεγγίζει το μεσογειακό φως. Έχει και φωτογραφίες όπου το φως είναι πρωινές μάλλον ώρες αλλά είναι μέρες με μερική συννεφιά. Έτσι το φως διατηρεί το λαμπερό μεσογειακό του χαρακτήρα αλλά γίνεται απαλό, διάχυτο. Σε άλλες χρησιμοποιεί φως απογευματινό, ήπιο. Σε όλες βέβαια η ανθρώπινη φιγούρα κοιτάει προς το φως όπως στα έργα του Caspar David Friedrich.

Χρησιμοποιεί στοιχεία που συμβολίζουν το μεσογειακό περιβάλλον. Την **αιωνόβια ελιά**, κάτω από την αγκαλιά της οποία κρύβεται η ανθρώπινη φιγούρα, τα **μεσογειακά βράχια που ατενίζουν τη θάλασσα, τα άγρια βουνά**.

Figure 27 Elina Brotherus Memento Mori Imaginary Burial Place 5, 2019

Τα συμπεράσματα που μπορούμε να εξαγάγουμε από το έργο της Brotherus, εκείνο το κομμάτι του που αφορά τον άνθρωπο και το περιβάλλον είναι τα εξής:

- Ο άνθρωπος είναι μικρός μέσα στο φυσικό τοπίο
- Το τοπίο είναι κάτι μεγαλύτερο από τη συγκεκριμένη θέα. Συμβολίζει ολόκληρη τη ζωή και ο άνθρωπος βρίσκεται σε συνεχή διάλογο μαζί του.
- Ανάλογα με τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή της ζωής του ανθρώπου, το περιβάλλον μπορεί άλλοτε να είναι πηγή αισιοδοξίας και μελλοντικής ανακάλυψης για τον άνθρωπο. Άλλοτε γίνεται μια τρυφερή αγκαλιά που τον περιβάλλει και του προφέρει θαλπωρή. Άλλοτε είναι σημείο αναφοράς για το παρελθόν.
- Το φως όπως και στους πίνακες του Caspar David Friedrich παίζει κυρίαρχο ρόλο. Είναι το στοιχείο που παρακολουθεί τον άνθρωπο, τον προστατεύει, τον οδηγεί.

Figure 28 Elina Brotherus Memento Mori Imaginari Burial Place 7, 2019

Figure 29 Elina Brotherus Memento Mori ,Imaginary Burial Place 16 2019

Figure 30 Elina Brotherus Memento Mori, Imaginary Burial Place 13, 2019

Figure 31 Elina Brotherus Memento Mori, Imaginary Burila Place 20, 2019

Figure 32 Elina Brotherus Memento Mori, Sebabl's Beach 3, 2019

3.2. Anni Leppälä

Η Anni Leppälä είναι και αυτή Φιλανδή φωτογράφος. Πολλές από τις φωτογραφίες της αφορούν τον άνθρωπο σε επαφή με τη φύση. Οι φωτογραφίες της είναι πολύ εσωτερικές. Συμβολίζουν μία εσωτερική αναζήτηση. Όπως στους ζωγράφους που έχουμε εξετάσει μέχρι τώρα αλλά και στις φωτογραφίες της Elina Brotherus.

Η Leppälä δίνει λιγότερα προφανή στοιχεία. Οι συνθέσεις της προσδίδουν μία ακόμα μεγαλύτερη εσωτερικότητα. Δημιουργούν μία αίσθηση οικειότητας στον θεατή. Ταυτόχρονα όμως τον καλούν να ψάξει βαθιά και να ανακαλύψει τα δικά του συναισθήματα. Τα θέματά της έχουν να κάνουν με την ανάμνηση, την απώλεια, την επιθυμία.

Figure 33 Anni Leppälä, Last Summer, 2014

Στις φωτογραφίες της, τα περισσότερα στοιχεία είναι κρυμμένα. Ο άνθρωπος κρύβεται μέσα στη φύση. Το πρόσωπο δεν φαίνεται. Ο ουρανός δεν υπάρχει. Επικρατεί μία μεγάλη αφαιρεση. Αυτό που μένει είναι φως και το χρώμα, τα δύο κυρίαρχα στοιχεία στη σύνθεση. Αυτά τα στοιχεία δημιουργούν μία οικειότητα, μία αίσθηση ασφάλειας. Παρόλα αυτά υποδηλώνουν και κάτι άγνωστο, κάτι μακρινό και άπιαστο. Προσπαθεί να δημιουργήσει μία σύνδεση με αυτό που δεν φαίνεται.

Στα έργα της τίθεται πάντα το θέμα του χρόνου. Ενώ υπάρχει μία αίσθηση ακινησίας, σαν να είναι ο χρόνος αιώνιος, ο θεατή παίρνει την αίσθηση ότι γίνεται μία αναφορά πολύ έντονη στο παρελθόν. Στην ουσία εξετάζει τη σχέση μεταξύ παρόντος και παρελθόντος. Υποδηλώνεται έντονα η απώλεια.

Figure 34 Anni Leppälä, *The listener*, 2019

Figure 35 Anni Leppälä *Autumn in summer* 2010

Figure 36 Anni Leppälä Girl with a book

3.3 KALLE KATAILA

Ο Kalle Kataila είναι Φιλανδός visual artist. Έχει εμπνευστεί από την εποχή του Ρομαντισμού στη ζωγραφική και από τον David Caspar Friedrich. Τοποθετεί την ανθρώπινη φιγούρα μέσα στο φυσικό τοπίο, γυρισμένο με την πλάτη προς τον θεατή. Είναι μία ένδειξη προσωπικής αναζήτησης.

Σε αντίθεση με τον Friedrich που ο άνθρωπος ξεχωρίζει από τον ορίζοντα και αγναντεύει προς τον μέλλον, ο Kataila φωτογραφίζει τον άνθρωπο από πολύ υψηλό σημείο θέασης και έτσι δεν ξεχωρίζει από τον ορίζοντα αλλά ενσωματώνεται στη γη. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργεί μία πολύ έντονη σύνδεση με τη γη. Όπως και στους ρομαντικούς πίνακες έτσι και στα έργα του Kataila, το τοπίο συμβολίζει την απεικόνιση της εσωτερικής κατάστασης του δημιουργού του έργου. Οι φιγούρες του είναι μοναχικές και θα λέγαμε μελαγχολικές.

Figure 37& 38, Kale Kataila, Lapland 1980 & Contemplation Somerset 1980

Figure 39 Kalle Kataila, Touch of Width

Figure 40 Kalle Kataila

Η παρακάτω φωτογραφία θυμίζει πολύ την φωτογραφία του David Caspar Friedrich, "Wanderer about the sea of fog» σε σύγχρονη εκδοχή του 21 αιώνα. Πέρα από την εσωτερική ανασκόπηση, οι φωτογραφίες του Kataila εκφράζουν μία σύγχρονη αναζήτηση μίας ισορροπίας με τον πλανήτη γη που ο άνθρωπος συνεχώς καταστρέφει. Δηλαδή ο άνθρωπος αναζητά τη σχέση με τον εαυτό του, με την εσωτερική του πηγή αλλά ταυτόχρονα τη σύνδεσή του με τον εξωτερικό κόσμο που όλο αλλάζει, που είναι καταναλωτικός , γρήγορος και καταστρέφει το περιβάλλον.

Figure 41 Kalle Kataila, *Lost in Contemplation*, 1980

Figure 42 Kalle Kataila, Contemplation Helsinki 2004

3.4. Janne Lehtinen

Ο Janne Lehtinen είναι και αυτός καλλιτέχνης που ανήκει στο Helsinki School of Photography. Προσεγγίζει και αυτός αρκετά εικαστικά το θέμα άνθρωπος και φυσικό περιβάλλον. Μερικές φορές πέρα από τη φωτογραφία προσθέτει και μία εικαστική εγκατάσταση ή ένα εφήμερο γλυπτό.

Στα έργα του βλέπουμε μία απείριπτη λιτότητα. Το πολύ απλό τοπίο & ο άνθρωπος. Μοναχικότητα και προσωπική αναζήτηση. Βέβαια σε όλα τα έργα του εξετάζεται μία πρόθεση, μία κίνηση, ένα τυχαίο γεγονός. Ο άνθρωπος είναι μόνος του στη φύση και κάτι τυχαίο συμβαίνει. Μας δείχνει κάπως την αδυναμία και την μικρή ύπαρξη που έχει ο άνθρωπος σε σχέση με τη δύναμη του φυσικού περιβάλλοντος.

Figure 43 Jahne Letihnen Blow 2010-2013

Figure 45, Janne Lehtinen Sail 2009

Μέχρι το σημείο αυτό έχουν παρουσιαστεί κυρίως Ευρωπαίοι καλλιτέχνες, τόσο ζωγράφοι όσο και φωτογράφοι. Οι περισσότεροι φωτογράφοι που έχουν παρουσιαστεί είναι Φιλανδοί, καθώς έχουν μία άρρηκτη σχέση με το φυσικό τοπίο.

Θα ήθελα να παρουσιάσω δύο έργα Αμερικανών φωτογράφων που έχουν ως θέμα τους την σύνδεση του ανθρώπου με το φυσικό τοπίο. Παρόλο που η προσέγγισή τους είναι αρκετά διαφορετική από αυτή των Φιλανδών που είναι καθαρά εικαστική, και προσομοιάζει στη ζωγραφική, είναι ενδιαφέρον να την εξετάσουμε εδώ μιας και αναφέρονται στο ίδιο θέμα. Πόσο βαθιά είναι ριζωμένη η φύση μέσα στον άνθρωπο. Πώς ο άνθρωπος ανακαλύπτει μέσα στη φύση των πραγμάτων του εαυτό. Πώς ταξιδεύει πίσω στο χρόνο.

3.5. ALEC SOTH-BROKEN MANUAL

Ο πρώτος Αμερικανός φωτογράφος είναι ο Alec Soth και το έργο που σχετίζεται με το θέμα μας είναι η φωτογραφική σειρά και το βιβλίο «The Broken Manual». Λέω ότι η προσέγγιση είναι διαφορετική γιατί τα προηγούμενα έργα που έχουμε εξετάσει ανήκουν καθαρά στο είδος art photography. Ενώ η συγκεκριμένη δουλειά του Alec Soth ανήκει στο είδος art documentary photography, δηλαδή βασίζεται σε υπαρκτά

πρόσωπα και ανθρώπινες ιστορίες, δεν είναι σκηνοθετημένη φωτογραφία αλλά η προσέγγιση του θέματος είναι εικαστική.

Το έργο του αυτό μιλάει για την ανάγκη του ανθρώπου να εξαφανιστεί. Να απομακρυνθεί από την κοινωνία. Αυτό το έργο είναι κάπως αυτοβιογραφικό, έχει δημιουργηθεί σε μία περίοδο της ζωής του Soth κατά την οποία ήθελε να απομονωθεί από τον κόσμο. Έχει βρει υπαρκτούς ανθρώπους που ζουν απομονωμένα από την κοινωνία, ζουν μέσα στη φύση. Προφανώς είναι και αυτό ένα είδος προσωπικής αναζήτησης, σαν αυτά που έχουν παρουσιάσει οι προηγούμενοι καλλιτέχνες. Απλά στην περίπτωση αυτή αντί να χρησιμοποιήσει μοντέλα, ή να κάνει αυτό-φωτογράφιση, έχει βρει υπαρκτούς ανθρώπους, οι οποίοι μοιράζονται τα ίδια συναισθήματα με τον φωτογράφο.

Figure 46 Alec Soth Broken Manual 2008

Επέλεξα τις τρεις πιο σχετικές με το θέμα μου φωτογραφίες από το Broken Manual. Στις φωτογραφίες αυτές βλέπουμε ανθρώπους που έχουν απομακρυνθεί μερικώς από την κοινωνία. Έχουν ζητήσει καταφύγιο μέσα στη φύση. Η φύση τους δίνει την δυνατότητα να ηρεμήσουν και να ακούσουν ο καθένας τον εαυτό του.

Εξετάζουμε το έργο αυτό για να δούμε την προσέγγιση και από ένα Αμερικανό καλλιτέχνη και να κάνουμε συγκρίσεις με τους προηγούμενους που ήταν από την Ευρώπη. Μερικές ομοιότητες που βλέπουμε είναι ότι η ανθρώπινη φιγούρα είναι πολύ

μικρή με τον ίδιο συμβολισμό που έχουμε αναλύσει προηγουμένως. Επίσης η φύση είναι πολύ μεγάλη σε κλίμακα, δηλώνοντας έτσι μία μεγαλύτερη δύναμη, μία θεϊκή ύπαρξη.

Figure 47 Alec Soth Broken Manual 2008

Σε αντίθεση με τα προηγούμενα έργα που έχουμε εξετάσει που ο ορίζοντας ήταν ανοιχτός και ο άνθρωπος κοίταζε τη θέα, σε αυτό το έργο ο ορίζοντας είναι κλειστός και ο άνθρωπος βρίσκεται σε απορρόφηση, δηλαδή δεν κοιτά απευθείας την κάμερα. Με αυτό τον τρόπο, αυτό που υποδηλώνει, είναι η αναζήτηση θαλπωρής και ηρεμίας μέσα σε ένα περιβάλλον που τον προστατεύει ολοσχερώς. Ενώ στην Τρίτη φωτογραφία που κοιτά τη θέα και έχει γυρισμένη την πλάτη, είναι μέσα σε ένα κουβούκλιο. Πάλι υποδηλώνει την ανάγκη να κρυφτεί να προστατευθεί.

Ο βασικός λόγος που εξετάστηκε και αυτό το έργο στα πλαίσια αυτή της εργασίας είναι ότι και αυτό παρουσιάζει ανθρώπους που έχουν μεγάλη ανάγκη να ξαναβρούν την χαμένη τους ταυτότητα. Το σημείο αναφοράς που αναζητούν είναι η ίδια η φύση. Άρα εξετάζεται και εδώ η σχέση φύση-ανθρώπου.

Ας δούμε όμως και ο χρόνος το τρίτο στοιχείο που είναι υπό εξέταση πως παρουσιάζεται στα πλαίσια της εργασίας αυτής. Αυτές οι συγκεκριμένες φωτογραφίες έχουν μεγαλύτερη βαρύτητά στο εδώ και τώρα, στον τωρινό χρόνο. Επίσης είναι ξεκάθαρο το παρελθόν που βαραίνει την ψυχική κατάσταση των ανθρώπων αυτών. Το

μέλλον έχει εξαφανιστεί. Και αυτό γιατί οι άνθρωποι αυτοί δεν μπορούν να το ατενίσουν. Αυτό εικαστικά φαίνεται από το γεγονός ότι λείπει ο ορίζοντας από τις φωτογραφίες και επίσης ο άνθρωπος δεν ατενίζει μπροστά, που μπορούμε να πούμε ότι και τα δύο στοιχεία συμβολίζουν το μέλλον.

Figure 48 Alec Soth Broken Manual 2008

3.6. GREGORY CREWDSON-CATHEDRAL OF THE PINES

Το έργο αυτό έχει δημιουργηθεί στα περίχωρα μίας μικρής πόλης, που ονομάζεται Becket, στην Μασαχουσέτη των Ηνωμένων πολιτειών. Είναι ένα έργο το οποίο ανήκει στο είδος της σκηνοθετημένης φωτογραφίας. Είναι αρκετά αυτοβιογραφικό έργο του Crewdson. Όταν ο Crewdson πέρασε ένα πολύ άσχημο διαζύγιο, αγόρασε ένα μικρό σπίτι μέσα στη φύση στο Becket. Τα μέρη αυτά τα γνώριζε από παλιά καθώς πέρναγε εκεί τα καλοκαίρια όταν ήταν μικρό παιδί. Μέσα από αυτό το έργο ο Crewdson επιθυμεί να συνδεθεί με τη φύση καθώς και με την παιδική του ηλικία. Μέσα από το έργο αυτό εξερευνά την απομόνωση, την σύνδεση με το παρελθόν αλλά και την προσαρμογή για κάτι νέο. Βλέπουμε λοιπόν ότι και εδώ ο χρόνος παίζει σημαντικό ρόλο.

Ο Crewdson εικαστικά χρησιμοποιεί συστατικά που δημιουργούν μία αίσθηση οικειότητας: τα πρόσωπα, ο χώρος, τα κουστούμια. Μετά χρησιμοποιεί το φως, το χρώμα, τη διάθεση για να φορτίσει την ατμόσφαιρα. Στο έργο του Cathedral of the

Pines χρησιμοποιεί το μικρότερο συνεργείο και λίγα φώτα για να προσδώσει φυσική ατμόσφαιρα. Το έργο του αυτό θυμίζει ζωγράφους του 19^{ου} αιώνα αλλά ταυτόχρονα έχει και κινηματογραφική αίσθηση. Έχει κινηματογραφική αίσθηση τόσο λόγω του φωτός αλλά και της πόζας των ανθρώπων, η οποία θυμίζει σκηνή από ταινία. Είναι σαν τις φωτογραφίες του Eggleston. Υπάρχει αυτή η ελάχιστη αφήγηση, σαν να έχει συμβεί ένα σημαντικό γεγονός πριν τη φωτογραφία.

Figure 49 Gregory Crewdson *The pick up truck* 2014, *Cathedral of the pines*

Αν προσπαθήσουμε να δούμε πώς μοιάζει και πώς διαφέρει σε σχέση με τα υπόλοιπα έργα που έχουν παρουσιαστεί, μπορούμε να δούμε τα ακόλουθα στοιχεία.

- Πρόκειται για ένα ακόμα έργο προσωπικής αναζήτησης
- Η αναζήτηση έχει να κάνει με το παρόν καθώς επίσης και μία ανάγκη σύνδεσης με το παρελθόν.
- Η φύση είναι ξανά το μέσο, το κανάλι αυτής της προσωπικής εξερεύνησης.
- Ο άνθρωπος είναι μικρός. Καλεί την φύση να του δώσει απαντήσεις.
- Οι άνθρωποι δεν έχουν την πλάτη στην κάμερα αλλά είναι σε καταστάσεις απορρόφησης. Αυτό δημιουργεί ένα αφηγηματικό χαρακτήρα. Δηλαδή προσκαλεί τον θεατή να εξερευνήσει τι συμβαίνει στους ήρωες, όπως θα συνέβαινε σε μία κινηματογραφική ταινία.
- Ο ορίζοντας και πάλι είναι κλειστός καθώς ο δημιουργός προσπαθεί να συνδεθεί με το τώρα και με το παρελθόν. Αναζητά από τη φύση μία θαλπωρή, μία αναγέννηση.
- Η διαφορά από τα έργα των Brothrus, Kataila είναι ότι το έργο εδώ είναι αφηγηματικό, δηλαδή οι ήρωες εκφράζουν κάποια συγκεκριμένα γεγονότα που

έχουν προηγηθεί. Στα έργα των Φιλανδών, δεν υπάρχει εξέλιξη. Η κεντρική φιγούρα καλεί τον ίδιο τον θεατή, να εξερευνήσει ο ίδιος τη φύση και να αισθανθεί αυτός.

Figure 50 Gregory Crewdson Cathedral of the Pines 2014

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη μελέτη αυτή εξετάσαμε το θέμα της σύνδεσης της ανθρώπινης φύσης με το φυσικό περιβάλλον και την έννοια του χρόνου. Η εξέταση έγινε υπό διαφορετικά πρίσματα: το πρίσμα της ψυχολογίας, της ζωγραφικής και της φωτογραφίας. Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν από αυτή τη μελέτη είναι τα εξής :

- Η φύση και ο άνθρωπος έχουν μία σχέση που διαρκεί αιώνες και που είναι καταγεγραμμένη στο DNA του. Υπάρχει δηλαδή γενετική σύνδεση.
- Για το λόγο αυτό ο άνθρωπος όταν βρίσκεται κοντά στη φύση αισθάνεται ότι βρίσκει την πηγή του, το κέντρο του, το λόγο της ύπαρξης του.
- Αυτή η αρχέγονη σύνδεσή του με τη φύση, του δίνει την αίσθηση ότι κάθε φορά που βρίσκεται μαζί της κάνει ένα ταξίδι πίσω στο χρόνο. Η σύνδεσή του γίνεται ακόμα πιο έντονη, ιδίως όταν έχει εκτεθεί στη φύση κατά τη διάρκεια της παιδικής του ηλικίας.
- Επίσης, η φύση του δημιουργεί ηρεμία, αισιοδοξία, μπορεί και καταλαβαίνει τι πραγματικά θέλει, τι τον κάνει πραγματικά χαρούμενο. Κάτω από αυτό το

πρίσμα μπορούμε να πούμε ότι η φύση δημιουργεί μία γέφυρα επικοινωνίας με το μέλλον ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί ισχυρές ρίζες με το παρόν.

- Τα παραπάνω που έχουν αποδειχτεί και από επιστημονικές μελέτες κυρίως ψυχολογίας, εκφράζονται σχεδόν με τον ίδιο τρόπο στο καλλιτεχνικό έργο τόσο στο ζωγραφικό κυρίως του 19^{ου} αιώνα μέσα από το πρίσμα του καλλιτεχνικού ρεύματος του ρομαντισμού, όσο και από το σύγχρονο φωτογραφικό έργο.

Figure 51 Gregory Crewdson Cathedral of the pines 2014

- Το ρεύμα του ρομαντισμού έρχεται να αντιδράσει στην αποξένωση του ανθρώπου από τη φύση λόγω της βιομηχανική επανάσταση και στο τοπίο που καταστρέφεται και βιομηχανοποιείται. Επιθυμεί να θυμίσει την ανώτερη σύνδεση που υπάρχει μεταξύ του ανθρώπου και της φύσης και μίας ανώτερης πνευματικής δύναμης.
- Η σύγχρονη φωτογραφία καλεί τον άνθρωπο να ανακαλύψει τον εαυτό του, να βρει την αφετηρία του, την κινητήριο δύναμη και το σκοπό του μέσα από την επαφή με το φυσικό περιβάλλον.
- Στο μεγαλύτερο τμήμα του καλλιτεχνικού έργου ο άνθρωπος παίρνει τη πραγματική του διάσταση μέσα στον πλανήτη. Είναι μικρός και κοιτάει με δέος το περιβάλλον. Με αυτό τον τρόπο επανατοποθετείται ο άνθρωπος σε μία άλλη θέση ως προς το φυσικό περιβάλλον, σε σχέση με τη θέση που έχει πάρει ο άνθρωπος στον 21^ο αιώνα ως κυρίαρχος του κόσμου.
- Με αυτόν τον τρόπο οι καλλιτέχνες τόσο οι σύγχρονοι ζωγράφοι όσο και οι σύγχρονοι φωτογράφοι καλούν τον άνθρωπο να αναζητήσει τον πραγματικό του εαυτό, και την πραγματική του ευτυχία μέσα από τη φύση. Μέσα λοιπόν

από την ατομική μας αυτογνωσία και σωτηρία οι καλλιτέχνες πρεσβεύουν ότι θα επέλθει και η σωτηρία του πλανήτη.

- Τέλος, η έννοια του χρόνου μέσα στην φύση αποκτά μία πολύ διαφορετική διάσταση. Το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον έρχονται κοντά. Συναντιούνται στην τωρινή στιγμή. Αποδεικνύουν ότι ο πραγματικός χρόνος είναι πολύ διαφορετικός από αυτόν που βιώνεται στα πλαίσια του δυτικού καπιταλιστικού χρόνου. Είναι ο χρόνος μηδέν.

Υπάρχει, συνεπώς, ένα κάλεσμα από τη σύγχρονη τέχνη προς τον άνθρωπο να επανεξετάσει τη σχέση του με τον φυσικό κόσμο και με τον ίδιο του τον εαυτό. Ας το ακολουθήσουμε.

Βιβλιογραφία

(n.d.).

Armitage, H. (2017, January 5). *10 Artworks by Caspar David Friedrich you should know* .

Retrieved from theculturetrip.com:

<https://theculturetrip.com/europe/germany/articles/10-artworks-by-caspar-david-friedrich-you-should-know/>

Exhibition:Gregory Crewdson Cathedral of the Pines . (n.d.). Retrieved from

thephotographers'gallery: <https://thephotographersgallery.org.uk/whats-on/exhibitions/gregory-crewdson-beyond-the-pines>

Goze, E. (2011, Sep 23). *Anni Leppälä*. Retrieved from fkmagazine.lv:

<https://fkmagazine.lv/2011/09/23/anni-leppala/>

How Gregory Crewdson captured the dark heart of America. (2017, Aug 15). Retrieved from

medium.com: <https://medium.com/@rodstanley/how-gregory-crewdson-captured-the-dark-heart-of-america-with-a-little-help-from-his-friends-67662abcd53f>

Kalle Kataila. (n.d.). Retrieved from helsinkiphotofestival.com:

<http://helsinki-photofestival.com/kalle-kataila-2/>

Landscape and Contemplations, Kalle Kataila. (n.d.). Retrieved from habroufroncentre.com:

<https://www.harbourfrontcentre.com/visualarts/2011/landscapes-and-contemplations/>

Lucy Keniger, K. G. (2013, March 6). *What are the benefits of interacting with nature*.

Retrieved from US National Library of Medicine National Institution of Health :

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3709294/>

Madhulleena Roy Chowdhury, B. (2020, 12 28). *The Positive Effects of Nature on your*

mental well-being. Retrieved from PositivePsychology.com:

<https://positivepsychology.com/positive-effects-of-nature/>

n/a. (2012, April 10). *A look at Elina Brotherus The New Painting*. Retrieved from Shurrtter

and Appertures: <http://shutterandapertures.blogspot.com/2012/04/look-at-elina-brotherus-new-painting.html>

n/a. (n.d.). *Anni leppala*. Retrieved from Anni Leppala: <https://www.annileppala.fi>

n/a. (n.d.). *Kalle Kataila*. Retrieved from Kallekataila.com: <https://kallekataila.com>

- n/a. (n/a, n/a n/a). *Biography of Caspar David Friedrich*. Retrieved from Caspar David Friedrich Org: <https://www.caspardavidfriedrich.org/biography.html>
- n/a. (n/a, n/a n/a). *Caspar David Friedrich*. Retrieved from artble.com: https://www.artble.com/artists/caspar_david_friedrich
- n/a. (n/a, n/a n/a). *Caspar David Friedrich* . Retrieved from WikiArt Visual Art Encyclopedia: <https://www.wikiart.org/en/caspar-david-friedrich>
- n/a. (n/a, n/a n/a). *Die Deutsche Heilslinie*. Retrieved from artsandculturegoogle.com: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/constable-branch-hill-pond-hampstead-heath-with-a-boy-sitting-on-a-bank-n01813>
- n/a. (n/a, n/a n/a). *John Constable, Branch Hill Pnd, Hampstead Heath*. Retrieved from tate.org.uk: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/constable-branch-hill-pond-hampstead-heath-with-a-boy-sitting-on-a-bank-n01813>
- n/a. (n/a, n/a n/a). *Works by Caspar David Friedrich at Sotheby's*. Retrieved from Sotheby's.com: <https://www.sothebys.com/en/artists/caspar-david-friedrich>
- Selected Works Anni Leppälä*. (n.d.). Retrieved from fotoroom.co: <https://thephotographersgallery.org.uk/whats-on/exhibitions/gregory-crewdson-beyond-the-pines>
- Team, L. (2016, 2 1). *Ο φωτογράφος τέχνης Gregory Crewdson εξερευνά την μοναχικότητα μέσα στα δάση της παιδικής του ηλικίας* . Retrieved from lifo.gr: https://www.lifo.gr/articles/photography_articles/88422
- Toth, A. M. (n/a, n/a n/a). *In the Studio, Elina Bortherus* . Retrieved from collectorsagenda.com: <http://shutterandapertures.blogspot.com/2012/04/look-at-elina-brotherus-new-painting.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ "ΧΡΟΝΟΣ ΜΗΔΕΝ"- APPENDIX OF IMAGES "TIME ZERO"

